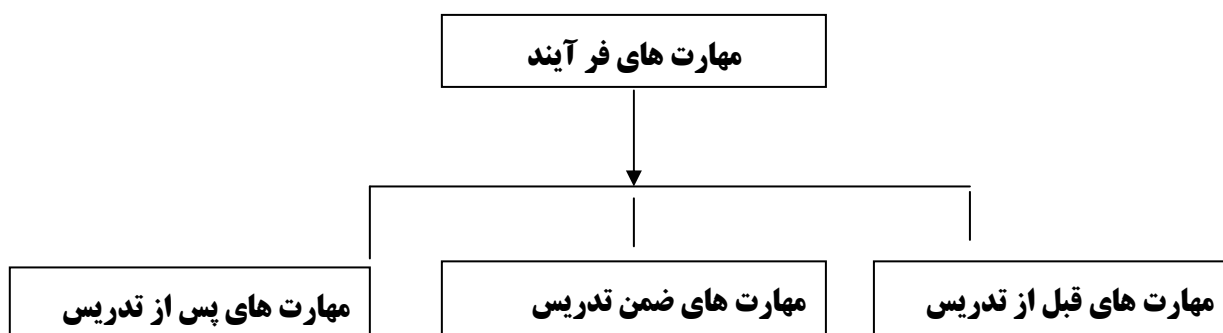

مهارت های فرآیند تدریس

فرآیند تدریس مجموعه اعمالی است سنجیده ، منطقی و پیوسته که به منظور ارائه موضوع آموزش از طرف آموزش دهنده صورت می پذیرد .

توانایی هایی که مدرس برای اجرای این اعمال کسب می نماید مهارت های فرآیند تدریس می نامند این مهارت ها به سه بخش کلی تقسیم می شوند

- الف - مهارت های قبل از تدریس .
- ب - مهارت های ضمن تدریس .
- ج - مهارت های پس از تدریس .

هر یک از این سه بخش مقدمات و مراحل خاص خود را دارد اما آنچه در اینجا مد نظر ما می باشد برنامه ارزشیابی ساختاری کلاسهای آموزشی خواهد بود با در نظر گرفتن این امر چک لیست ارزشیابی ساختاری کلاسهای آموزشی تهیه گردید که هر بخش آن را در چارچوب این مهارتها بررسی خواهیم کرد .

اهداف آموزشی :

۱ - اهداف آموزشی : تعیین اهداف آموزشی از مهارت های قبل از تدریس می باشد . هنگامی که مدرس بخواهد مطلب جدیدی را در کلاس آموزش دهد می بایست محتوای را بر اساس اصول و فنون طبقه بندی ، اهداف راتجزیه وتحلیل نموده واهداف آموزشی آن مطلب را مشخص نماید .

تعیین اهداف آموزشی :

هدف کلی : کلیه معلومات و توانائی هایی که فراگیر قبل از آغاز دوره آموزشی ، فاقد آن بوده ویا بصورت ناقص آن را داشته است وانتظار می رود ودر خاتمه دوره به آن دست یابد .
مثال : فراگیران اهمیت پیشگیری از HIV/AIDS را بدانند .

طبقه بندی اهداف آموزشی و حیطه های یادگیری

برای تعیین اهداف آموزشی باید به حیطه های یادگیری نیز توجه شود .
حیطه شناختی : اطلاعات ودانشی است که انتظار می رود در طول برنامه آموزشی ، فراگیران کسب کنند .
حیطه نگرشی : تغییراتی که در نگرش فراگیران ایجاد می گردد .
حیطه مهارتی : توانمندی عملی ومهارتی است که فراگیران کسب می کنند .

هدف های رفتاری : رفتارهای عینی وقابل اندازه گیری که فر اگیر در جریان آموزش کسب کرده وقادر است در طول دوره آموزش از خود نشان دهد .
اهداف رفتاری بایستی خصوصیات زیر را داشته باشند :

شرایط	معیار	محتوا	فعل رفتاری
-------	-------	-------	------------

مثال : فراگیر بتواند د ر کلاس دو مورد از راههای انتقال HIV/AIDS را روی تابلو بنویسد .
شرایط معیار محتوا فعل رفتاری

۲- آزمون رفتار ورودی :

آزمون رفتار ورودی از پرسشهایی تشکیل می شود که مبتنی بر توانایی ها ومهارت های قبلی واز پیش دانسته هستند (همان آزمون تحصیلی درس قبلی است.)
پاسخ نادرست به هر یک از سوال های آزمون رفتار ورودی حاکی از آن است که فرا گیر معلومات یا مهارت مربوط را ندارد.

پیش آزمون : با انجام آن مشخص می شود فرا گیران در مورد محتوای آموزشی مورد نظر چه مقدار دانش ، توانای وحتىی تجربه دارند این آزمون نقطه حرکت در آموزش را به ما نشان می دهد به این صورت که دقت کنیم آموزشی را ارائه ندهیم که برای فرا گیران بسیار مشکل باشد. (تهیه این آزمون از مهارت های قبل از تدریس بوده واجرای آن در مبحث مهارت های ضمن تدریس می آید) .

آماده سازی فراگیر و ایجاد حساسیت موضوع :

قبل از ارائه درس جدید آموزش دهنده باید طی مقدمه ای فراگیران را برای توجه و یاد گرفتن مطلب آماده سازد و در آنان انگیزه و شوق آموختن ایجاد کند. بطور کلی هدف از آماده سازی عبارت است از :
تمرکز حواس فراگیران معرفی و غیر مستقیم موضوع درس ، ایجاد علاقه و انگیزه و کنجکاوی برای یادگیری مطلب جدید می باشد .

بطور کلی آماده سازی موجب یاد آوری معلومات قبلی فراگیر می گردد و نادانسته ها را به دانسته ها پیوند می دهد مرور آموخته های قبلی ، احساس نیاز به دانستن مطالب جدید را در فراگیر بر می انگیزد .
آموزش دهنده با روش ها و فنون مختلف زیر این امر را انجام می دهد :
بیان آمار و وضعیت موجود ، تحلیل آن از جهات مختلف نقاط ضعف و قوت ، تهدیدها و فرصت ها ، ارائه عکس ها و تصاویر ویژه و تیزرهای آموزشی ارائه اسلایدهای مناسب یاد آوری درس قبل ، گفتن داستان کوتاه ، خواندن شعر توجه شود که زمان آماده سازی باید تا سرحد امکان کوتاه باشد .

وسایل کمک آموزشی :

انتخاب رسانه مناسب برای ارائه مطلب آموزش بسیار مهم می باشد رسانه وسیله ای است که سبب ایجاد و ارتقای پیام دهنده و پیام گیرنده می شود . رسانه مناسب به خلق شرایط مطلوب برای یاد گیری کمک می کند و سبب تقویت آن می شود . آموزش دهنده باید با توجه به اهداف درس و گروه مخاطب از میان وسایل کمک آموزشی مناسب ترین آنها را انتخاب نماید . رسانه های انتخابی باید ویژگی های فنی زیر را داشته باشند: توانایی انتقال پیام مورد نظر ، قابلیت حمل و نقل ، در دسترس بودن ، اقتصادی بودن و رجوع پذیری .

رجوع پذیری چیست ؟ با ذکر یک مثال رجوع پذیری توضیح را توضیح می دهیم فرض کنید :

آموزش دهنده فیلم آموزشی را به عنوان وسیله کمک آموزشی انتخاب نموده و از طریق آن به فراگیر آموزش می دهد چنانچه در جلسات بعدی سؤالاتی برای فراگیران در این خصوص پیش آید بایستی فیلم در دسترس بوده و آموزش دهنده بار دیگر بتواند آن را نمایش دهد .

محیط آموزشی : از نظر فیزیکی محیط آموزش بایستی مناسب با تعداد فراگیران باشد همچنین چیدمان محیط با روش آموزش بایستی تناسب داشته باشد به عنوان مثال چنانچه از روش بحث گروهی کوچک استفاده می شود بهتر است چیدمان بصورت دایره ای میزگرد باشد .

سیستم تهویه از نظر سرمایش و گرمایش نیز بایستی مطلوب باشد

زمان آموزش :

چنانچه آموزش دهنده یک مطلب آموزشی را بخواهد عنوان کند حداقل زمان جهت آموزش ۳۰ دقیقه و حداکثر مدت آن ۵۰ دقیقه می باشد و اگر چند مطلب آموزشی بخواهد بیان گردد جهت یاد گیری بهتر فاصله بین ارائه دو مطلب بایستی ۱۵-۱۰ دقیقه استراحت باشد .

ارزشیابی: آموزش دهنده پیش از آغاز آموزش باید رفتار ورودی فراگیران را مشخص نموده و برای این که معلوم گردد برای آموختن مطلب جدید تا چه حد رفتار ورودی مربوط را دارا هستند آزمون رفتار ورودی را تهیه می نماید آموزش دهنده جهت اطلاع از کیفیت کار خود وضعیت پیشرفت فراگیران حین تدریس و پس از تدریس ارزشیابی می نماید در حین تدریس آموزش دهنده با طرح سوالات مناسب با درس و مخاطبین مرتباً وضعیت جلسه آموزشی و فراگیران را ارزشیابی می نماید تا بتواند به نحو مطلوب مطالب آموزشی خود را ارائه کند ارزشیابی از نتیجه آموزش شامل مراحل زیر است:

۱ - تعیین هدف ارزشیابی

۲ - انتخاب وسیله ای مناسب جهت گرد آوری اطلاعات لازم

۳ - تجزیه و تحلیل اطلاعات

۴ - استفاده از نتایج بدست آمده به منظور بهبود کیفیت آموزش پس از اجرای آموزش ارزشیابی پایانی بصورت پست تست و کتبی انجام می پذیرد

فواید ارزشیابی:

با ارزشیابی می توان میزان رسیدن به اهداف را اندازه گیری کرد . اشکالات و نواقص موجود در برنامه آموزش از نقطه نظر اهداف شیوه های آموزشی مواد و وسایل آموزشی و عناصر دیگر را مشخص نمود .

میزان آمادگی فراگیران برای ورود به دوره های بعد را مشخص نمود .

کفایت ابزارهایی که در اندازه گیری پیشرفت فراگیران مورد استفاده قرار گرفته اند مشخص نمود .

بر اساس ارزشیابی می توان هدف ها و فعالیت های برنامه آموزشی آینده را واقعی تر تنظیم گردد .

میزان کارایی (EFFICIENCY) و هزینه اثر بخشی (Cost- effectiveness) را مشخص نمود .

تعیین شیوه های نوین آموزشی

انتخاب یک روش آموزشی مناسب به ماهیت مطلب آموزشی و از سوی دیگر به ویژگی های فراگیر ، شرایط و امکانات آموزشی بستگی دارد روش های آموزشی عبارتند از شیوه های منظم و منطقی برای ارائه محتوای آموزشی مور دنظر به فراگیران

هر روش آموزشی دارای محاسن و معایبی است ، لذا در انتخاب یک روش آموزشی می بایست به مسائل مختلفی توجه شود که مهمترین آنها عبارتند از :

- اهداف آموزشی

- مهارت و تجربه آموزش دهنده

- میزان اطلاعات و تجربه فراگیران

- دسترسی به منابع مختلف

روش ها و فنون آموزشی مبتنی بر اهداف آموزشی به سه دسته تقسیم می شوند :

۱ - روشها و فنون انتقال اطلاعات

۲ - روشها و فنون ایجاد و اصلاح نگرش

۳ - روشها و فنون انتقال مهارت

۱- روش ها و فنون انتقال اطلاعات :

- روش سخنرانی
- روش توصیفی بخشی
- بارش افکار

۲- روش ها و فنون ابعاد و اصلاح نگرش

- روش ایفای نقش
- داستان ناتمام
- داستان وقصه گفتن
- روش مشکل گشایی گروهی
- شرح حال
- آزمون
- رای گیری ارزشها
- تصاویر و عکس ها

۳- روش ها و فنون انتقال مهارت

- روش نمایش عملی
- روش طرح مساله

۱- روشها و فنون انتقال اطلاعات :

روش سخنرانی :

روش سخنرانی یک روش موثر برای ارائه اطلاعات در حیطه شناختی است و سابقه ای طولانی در نظام های آموزشی دارد در این روش بیش از هر روش آموزشی دیگر ، بیان هدف های دقیق آموزش ضرورت دارد بعد از بیان هدف ها ، مربی باید مطالب آموزشی خود را در چهار چوب یک روند منطقی به فرا گیران ارائه دهد یعنی با بیان مقدمات و ارائه توضیحات لازم ، ذکر مثالهای کافی و نتیجه گیری از سخنرانی خود به ایجاد یک تفکر منطقی در فرا گیران کمک کند عبارتی توانمندی فرا گیران را برای تفکر ، درک و بحث در مورد موضوع آموزش افزایش دهد .

سخنرانی به عواملی از قبیل صدا ، اشارات غیر کلامی و حرکات بدن به هنگام سخن گفتن بستگی دارد .

مزایا:

- ۱- این روش با وقت اندک آموزش متناسب است و مربی می تواند با بیانات منظم خود توجه فرا گیران را به سرعت به موضوع جلب کند .
- ۲- با استفاده از این روش مربی می تواند دانش ، تجربه و تدبیر خود را به کار گیرد و فرا گیران را با مفاهیم اصلی آموزش آشنا سازد .
- ۳- با این روش مربی قادر است به تعداد بیشتری از فراگیران آموزش بدهد و در صورت لزوم بر حجم مطالب آموزشی بیفزاید
- ۴- بطور کلی روش سخنرانی از نظر نسبت ، تعداد مربی به فرا گیران ، فضا وامکانات لازم برای آموزش در مقایسه با سایر روشها بسیار مقرون به صرفه است .
- ۵- اگر مربی به این روش مسلط باشد می تواند میزان علاقه و میل به مطالعه و یاد گیری را در فرا گیران افزایش داده و زمینه را برای درک مطالب تازه فراهم کند .

محدودیت ها:

- ۱- این روش برای فرا گیرانی که به گوش دادن و یادداشت برداشتن علاقه و عادت ندارند مفید نیست .
- ۲- در این روش ارتباط بین مربی و فرا گیر یک طرفه است و بیشتر اوقات مربی سخنگوی مطلق و فرا گیر ساکت و غیر فعال است .
- ۳- در هنگام آموزش پی بردن به میزان یاد گیری فرا گیر بسیار مشکل است .
- ۴- روند آموزش و یاد گیری بیشتر در اختیار مربی است .
- ۵- در این روش بیشتر تاکید بر انتقال دانش و اطلاعات است .
- ۶- در این روش تلاش مربی برای ارائه مطالب است و کمتر می تواند توجه و علاقه فرا گیر را به موضوع جلب نماید .
- ۷- این روش به تنهایی برای ایجاد مهارت هایی مثل حل مسئله یا تغییر نگرش و فعالیت های عملی مناسب بنظر نمی رسد .
- ۸- در این روش به علت ارتباط یک طرفه در طول مدت آموزش و بروز خستگی در شنونده، به تدریج توجه و علاقه فرا گیر کاهش می یابد .

روش اجرا:

مربی باید از چهار جنبه برای سخنرانی آماده باشد که عبارتند از:

۱- آمادگی از نظر علمی:

مربی از آخرین اطلاعات مربوط به موضوع سخنرانی خود آگاهی داشته باشد .

۲- آمادگی از نظر روحی

مربی به آسودگی سخنرانی کند .

۳- آمادگی از نظر تجهیزات

مربی وسایل کمک آموزشی مورد نیاز برای سخنرانی خود را آماده کند .

۵- آمادگی از نظر زمان

مربی مطالب سخنرانی خود را با زمان تعیین شده متناسب نماید

روش توضیحی ، بحثی

این روش مشارکت و فعالیت آموزش دهنده و فرا گیر را در بردارد و محاسن سخنرانی و بحث گروهی را به هم داراست اما به برنامه ریزی دقیق محتاج است تا از معایب دو روش سخنرانی و بحث گروهی اجتناب گردد .

مزایا :

- ۱- این روش محاسن سخنرانی و بحث گروهی را دارد .
- ۲- این روش کار آیی آموزش دهنده و فعالیت فرا گیر را در فرآیند آموزشی افزایش می دهد .

محدودیتها :

- ۱- این روش به برنامه ریزی دقیق احتیاج دارد
- ۲- در صورتیکه درست اجرا شود معایب سخنرانی و بحث گروهی را ندارد .

روش بارش افکار

بارش افکار یا فرافکنی یکی از روشهای جدید ارائه ایده و راه حل در باره امور مورد بحث یا مسایل جاری می باشد به جای بحث طولانی در مورد یک مسئله ، در این جلسات افکار شرکت کنندگان تشویق می شود تا همه ایده هایی که به ذهنشان می رسد در مدت کوتاهی مطرح نمایند

این روش در محیط های آموزشی نیز کار برد دارد در مواقعی که آموزش دهنده بخواهد ظرف مدت کوتاهی نظرهای مختلف را در مورد یک موضوع شناسایی نماید ، موضوعی را مطرح می کند ، سپس جوابهای مطرح شده از طرف فرا گیران را بر روی تخته می نویسد در این روش تمام جوابها چه صحیح و چه غلط و حتی تکراری باید نوشته شود معمولاً یک جواب باعث برانگیخته شدن جوابهای دیگر می شود .

مراحل بارش افکار :

- ۱- پرسش اصلی بحث را مطرح کنید .
- ۲- از فرا گیران بخواهید عقیده خود را بیان کنند .
- ۳- در این مرحله می توان از فرا گیران خواست ایده های خود را روی برگه های کاغذ بنویسند و به شما بدهند .
- ۴- هیچ قضاوتی در باره نظرهای ابراز شده نکنید فقط برای اطمینان از دریافت صحیح نظر افراد ، پس از شنیدن ایده آن تکرار کنید و اگر فرد موافق بود روی تخته یادداشت کنید .
- ۵- حتی اگر به نظر می رسد که ایده طرح شده تکراری است ولی فرد معتقد است که نکته خاصی در نظرش وجود دارد آنرا یادداشت کنید .
- ۶- ثبت ایده ها را تا جایی ادامه دهید که هیچ فردی نظر تازه ای نداشته باشد .
- ۷- اگر پاسخها محدود و ناکافی هستند با طرح چند سوال حاشیه ای دوباره نظرخواهی کنید .
- ۸- پس از تکمیل نظرها ، با کمک خود فرا گیران بررسی آنها را آغاز کنید موارد تکراری یا نامربوط را با نظر فرا گیران کنار بگذارید .
- ۹- دستاوردهای بارش افکار را خلاصه و دسته بندی کنید حال می توانید از این فهرست برای ادامه بحث استفاده کنید .

مزایا:

- ۱- آموزش دهنده ظرف مدت کوتاهی نظرهای مختلف را در مورد یک موضوع جمع‌آوری می‌کند.
- ۲- به شرکت‌کنندگان اجازه داده می‌شود و در ارائه ایده‌های خود آزادانه عمل کنند.
- ۳- این روش در محیط‌های آموزشی کار برد زیادی دارد.
- ۴- ارائه یک ایده و فکر باعث برانگیخته شدن و ارائه افکار دیگر فراگیران می‌شود.

محدودیت‌ها:

- ۱- بعضی فراگیران از بیان افکارشان در جمع خودداری می‌کنند.
- ۲- ممکن است بعضی فراگیران بدون بررسی، افکار دیگر فراگیران را تایید نمایند.

روشها و فنون انتقال نگرش

روش ایفای نقش

در این روش موضوع مورد بحث با اجرای نقش توسط برخی فراگیران مطرح می‌شود. در حالیکه سایرین آنها را مشاهده می‌کنند و آنگاه موضوع مورد بحث قرار می‌گیرد. در این روش اعضای گروه بخوبی تجربه کسب می‌کنند به طوری که اجرای نقش، فراگیران را به نمونه‌ای از رفتار رهنمود می‌سازد و آنها را قادر می‌کند احساسات خویش را در زمینه فراگیری دانش، مهارت و نگرش بکار گیرند.

مزایا:

- ۱- فراگیران برای مشاهده جریان نمایش با علاقه و هیجان ترغیب می‌شوند.
- ۲- فراگیرانی که مشاهده‌کننده هستند در احساس ایفاگران نقش، سهیم می‌شوند و خود را در صحنه نمایش احساس می‌کنند.
- ۳- زمینه بحث گروهی در این روش فراهم می‌شود.
- ۴- برقراری ارتباط و دریافت با خورد از یکدیگر امکان پذیر می‌گردد.
- ۵- ایفاء نقش در ارتباط با موضع بحث، شرایط را برای تفکر آسانتر فراهم می‌سازد.

محدودیت‌ها:

- ۱- این روش برای بررسی هدف‌های پیچیده آموزشی مناسب نیست.
- ۲- ممکن است برای بعضی‌ها به دلیل اینکه در ظاهر جنبه نمایشی و هنری دارد یک روش آموزشی جدی تلقی نشود.
- ۳- به اجرای درست، و تهیه تدارکات نیاز دارد و انجام آن وقت گیر است.

داستان ناتمام

داستان ناتمام، داستان کوتاهی است که در مرحله ای از تصمیم گیری متوقف می شود داستان باید یک موقعیت واقعی زندگی در اجتماع را شرح دهد و باید با عواطف، باورها و نگرشهای افراد سروکار داشته باشد از فراگیران خواسته می شود که انتهای داستان را بسازند هدف دامن زدن به بحث درباره یک مشکل شایع و ترغیب گروه، برای شناختن مشکل و ذکر راه حل‌های ممکن است

مزایا:

- ۱- موقعیت واقعی زندگی در اجتماع را شرح می دهد .
- ۲- گروه را برای شناخت مشکل و ارائه راه حل در انتهای داستان کمک می کند .

محدودیت:

داستان با عواطف، نگرش و باورها سروکار دارد لذا انتهای داستان متفاوت خواهد بود .

داستان وقصه گفتن

قصه گویی یک روش سنتی برای ارائه موضوعات، اطلاعات و ایجاد نگرش است و می تواند به شکلی اجرای شود که مناسب فرهنگ خاصی باشد از آنجایی که برای قصه گویی به یک نفر نیاز است بنا براین به لحاظ هزینه مقرون به صرفه است .

داستانها و قصه ها گفته می شوند تا نشان دهند چگونه مردم می توانند خود را با رفتاری خاص در معرض خطر قرار دهند. داستانهایی می توان گفت که حاوی پیامهای امید ز باشند و داشتن مردم به تفکر در باره آنچه که داستان در باره AIDS به خاطر می آورد، موجب می شود آنها در باره تغییراتی که می توانند در رفتار خود برای بهبود شرایط انجام دهند، فکر کنند .

استفاده از افراد و شخصیت‌های فرهنگی می تواند، تاثیر داستان را افزایش می دهد .

مزایا:

- ۱- داستان می تواند مناسب فرهنگ های خاص باشد .
- ۲- به نیروی انسانی کمی نیاز دارد .
- ۳- کم هزینه است .
- ۴- استفاده از افراد و شخصیت‌های خاص می تواند تاثیر داستان را افزایش دهد .

محدودیت:

یک داستان برای همه فرهنگها قابل استفاده نیست .

مشکل گشایی گروهی:

مشکل گشایی گروهی، روشی برای بوجود آوردن ایده ها و پیدا کردن راه حل مشکلات است و برای درگیر کردن گروه به آزادانه فکر کردن راه مناسبی است لازم است یک سوال در اختیار گروه قرار دهید برای نمونه:

((چگونه می توانیم به افراد مبتلا به AIDS کمک کنیم با تماس جنسی ایمن چگونه است ؟))

هر فراگیری برای بیان نظراتش فرصت دارد همه ایده ها را بدون تغییر بنویسید سپس به فهرست توجه و نظرات مشترک را مشخص و اولویت ها را شناسایی کنید و هدفهای مشترک را تعیین نمایید ممکن است قبل از تصمیم گیری برای فعالیت بعدی، لازم شود مجدداً بحث نمایید در صورتی که فردی جهت ارائه عقیده جدید آمادگی پیدا نمود

نظرات وی را به فهرست اضافه نمایید. توجه داشته باشید که عقاید هر کسی ارزشمند است و می تواند بعداً در بحث مورد استفاده قرار گیرد .

مزایا :

- ۱ - برای پیدا کردن راه حل مشکلات روش مناسبی است .
- ۲ - روش مناسبی برای آزادانه فکر کردن را فرگیران است .

محدودیت :

نیاز به دقت و توجه دارد تا از بین راه حلها و عقاید ارائه شده بهترین راه حل انتخاب گردد .

شرح حال :

از روش شرح حال می توان برای تشریح مشکلی که گروه قصد حل آن را دارد استفاده کرد . شرح حالها می توانند به شکلی تنظیم شوند که به افراد آگاهی داده و کمک کنند تا نگرشها و ارزشها ایشان را بررسی نمایند شرح حالها را آنچنان مشکل نکنید که افراد فراموش کنند چه کسی ، در چه زمانی ، چگونه و چه کاری انجام دهد ؟

شرح حال روش مناسبی است که به نکات اصلی بپردازید و مطمئن شوید که همه درک کرده اند .

مزایا :

- ۱ - برای تشریح مشکل و حل آن روش مناسبی است .
- ۲ - به فراگیران کمک می کند تا نگرش هایشان را بررسی نمایند .

محدودیت :

موفقیت این روش به میزان درک افراد بستگی دارد

آزمون

آزمون روش مناسبی برای ارزیابی اطلاعات و نگرش گروههای جوان در باره موضوع خاص می باشد . گرچه آزمون نباید بعنوان امتحان در نظر گرفته شود بلکه فرصتی است تا در زمینه هایی که کمبود آگاهی و نگرش وجود دارد اطلاعاتی بدست آوریم .

مزایا :

- ۱ - برای کسب اطلاع از آگاهی و نگرش فرا گیران روش مناسبی است .
- ۲ - وقت گیر نیست و به هزینه زیادی نیاز ندارد .

محدودیت :

برای فرا گیرانی که سواد ندارند روش مناسبی نیست .

رای گیری ارزش ها

رای گیری ارزشها روش برای کشف کردن نوع ارزشها و نگرشهایی است که در یک گروه در رابطه با یک موضوع حساس وجود دارد.

از فرا گیران خواسته می شود تا به یک سوال بحث انگیز پاسخ دهند رای گیری ارزش ها را می توان با استفاده از برچسب های رای گیری انجام داد .

برای نمونه ، رنگ سبز برای اعلام موافقت ، رنگ ارغوانی برای موافقت کردن همراه با شرایط ، رنگ قرمز برای اعلام مخالفت ، رنگ زرد برای نامشخص بودن رای ، روش دیگر قرار دادن صفحه های بزرگ کاغذ با این عبارت ها ، در چهار گوشه اتاق است ، یک سوال را بخوانید و از فراگیران بخواهید به گوشه های مورد نظر بروند هر جلسه رای گیری با یک بحث ادامه پیدا می کند شما همچنین ممکن است یک رای گیری ثانوی که در آن فرا گیران می توانند نظرشان را تغییر دهند ، برگزار کنید از این روش بعنوان ابزار انتقال اطلاعات نیز استفاده می شود .

مزایا :

- ۱ - روش بسیار خوبی برای کشف نگرشها و ارزش های فرا گیران است .
- ۲ - با رای گیری مجدد فرا گیران می توانند نظرشان را درباره موضوع تغییر دهند .

محدودیت :

ممکن است فرا گیران تحت تاثیر گروه قرار گرفته و نگرش واقعی خود را بیان نکنند.

استفاده از تصاویر و عکس ها :

از تصاویر و عکسها به طرق مختلف می توان استفاده کرد آنها برای جلب توجه افراد به یک موضوع ، شروع کردن ، بحث و مشارکت گروه ، کمک کردن به افراد در جهت به یاد آوردن مطالب و توضیح دادن مطلب اصلی که مربی می خواهد ارائه کند مفید هستند .

دو روشی که از تصویر استفاده می کنند عبارتند از کد تصویری و داستان با جای خالی .

۱ - کد تصویری :

کد تصویری به اندازه پوستر است که یک مشکل عمومی را به فرا گیران نشان می دهد . کد تصویری با پوستر متفاوت است یک پوستر همیشه راه حلی را مطرح می کند در حالی که یک کد تصویری همیشه مشکلی را مطرح می کند و در شروع یک جلسه برای متمرکز کردن توجه فرا گیران بر روی یک مشکل آشنا ، استفاده می شود .

۲ - داستان با جای خالی

یک داستان با جای خالی روشی است که از دو تصویر برای برانگیختن بحث درباره رویدادهای احتمالی که موجب مشکل شده اند ، استفاده می شود تصویر اول مشکل را نشان می دهد ، تصویر دوم در ارتباط با تصویر اول محیط دیگری را نشان می دهد. از فرا گیران بپرسید در تصویر اول چه چیزی می بینند سپس تصویر دوم را نشان بدهید و از فرا گیران بخواهید حدس بزنند چه چیزی ممکن است در بین دو صحنه اتفاق افتاده باشد .
به عبارت دیگر فرا گیران جای خالی داستان با تفسیری که از تصاویر دارند پر می کنند .

مزایا :

- ۱- برای جلب توجه فرا گیران به یک موضوع مفید هستند .
- ۲- به فرا گیران در جهت به یاد آوردن مطالب کمک می کنند .
- ۳- برای متمرکز نمودن توجه فرا گیران بر روی یک مشکل مفید هستند .

محدودیت ها :

- ۱- تهیه تصاویر و عکسها نیاز به طراح دارد .
- ۲- تهیه تصاویر نیاز به هزینه دارد .

۳- روشها و فنون انتقال مهارتها

روش نمایش عملی

نمایش عملی روشی است که چگونگی انجام یک عمل را نشان می دهد و توسط فرا گیر وزیر نظر راهنما انجام می شود. نمایش عملی روش بصری است که همراه بحث انجام می گیرد و زمانی که می خواهند یک روش یا تکنیک جدیدی را معرفی یا نحوه کار با یک محصول جدید را آموزش دهند کاربرد دارد .

مزایا :

- ۱- در این روش فرا گیران آنچه را که شنیده یا خوانده اند ، عملاً مشاهده کرده و تمرین می کنند .
- ۲- استفاده از مدل و مواد حقیقی قدرت یاد گیری را افزایش می دهد .
- ۳- نمایش عملی از انعطاف بیشتری برخوردار بوده و در صورت نیاز می توان آنرا دوباره تکرار نمود .

محدودیت ها :

- ۱- جایجایی اشیاء سنگین برای آموزش مشکل ساز خواهند بود .
- ۲- اگر اشیاء کوچک و تعداد فرا گیران زیاد باشد ، اشیاء بخوبی دیده نخواهند شد .
- ۳- اگر ابزار و اشیاء به تعداد کافی نباشند ، تمام فرا گیران قادر به تمرین نخواهند بود .

روش طرح مسئله

یکی از مشکلاتی که در آموزش به شیوه سنتی مطرح می باشد ، عدم توانمندی فرا گیران در کاربرد اطلاعات علمی در شرایط واقعی می باشد فرا گیران اغلب مطالبی را که با شیوه های سنتی فرا می گیرند پس از مدتی به فرا موشی می سپارند. به همین دلیل متخصصین علوم تعلیم و تربیت شیوه دیگری را تحت عنوان یادگیری بر پایه طرح مسئله مطرح ساختند .

طرح مسئله برای یافتن پاسخ ، فرآیندی است که منجر به کشف راههای هدفمند حل مشکل می گردد در روش مذکور فرا گیر در شرایطی قرار می گیرد که فرضیه های خود را از این طریق می آزماید و برای پاسخگویی به مسائل مورد نظر نتیجه گیری می کند .

فرا گیر ضمن جمع اوری اطلاعات و افزایش دانش علمی ، مهارت‌های لازم را برای یافتن راه حل های مناسب کسب می کند.

مزایا :

- ۱- افزایش مهارت یادگیری از طریق خود آموزی .
- ۲- تقویت قدرت استدلال ، تفکر منطقی و افزایش کنجکاوی فرا گیران .
- ۳- فراهم ساختن شرایط مناسب برای اطلاعات ارزشمند و آموخته های جدید .

۴ - فرا گیران می آموزند ، با چه روشی اطلاعات را جمع آوری ، تجزیه و تحلیل و ارزش گذاری کنند ، و در نهایت چگونه نتیجه گیری و قضاوت نمایند .

۵ - انگیزه فرا گیران برای آموزش مستمر ، کسب مهارت و کوشش برای یافتن راه حل های مناسب برای مسائلی که مواجه می شوند افزایش می یابد .

۶ - آموزش بر اساس فرا گیر محوری است و نقش مربی هماهنگی کننده است .
محدودیت ها :

۱ - اغلب تغییر شیوه آموزش از روش سنتی به روش یاد گیری بر اساس طرح مسئله برای مربی و فرا گیر دشوار است

۲ - تامین امکانات لازم برای آموزش تعداد زیاد فرا گیران با این روش مشکل می باشد .

۳ - مربی لازم است زمان بیشتری را برای فرا گیر در نظر بگیرد .

۴ - زمان مورد نیاز برای فرا گیری تمامی مطالب طولانی تر می باشد .

روش اجرا :

مراحل طرح مسئله به شرح زیر می باشد :

۱ - تشکیل گروههای ۵-۷ نفره از فرا گیران با حضور یک نفر راهنما .

۲ - طرح یک مسئله آموزشی توسط راهنما و ارائه آن در گروه به منظور تعیین :

● جمع آوری اطلاعات موجود پیرامون مسئله ،

● طرح سوالات با توجه به اطلاعات موجود ،

● ارائه فرضیه در ارتباط با سوالات ،

● تعیین موارد یادگیری برای مطالعه توسط هر یک از فرا گیران ،

۳ - ارائه مطالب جمع آوری شده هریک از فرا گیران در جلسه بعدی ،

۴ - تجزیه و تحلیل اطلاعات در ارتباط با مسئله و یافتن راه حل مناسب.

سایر روشهای آموزشی

بحث گروهی :

این روش گفتگویی است سنجیده و منظم در باره موضوعی خاص که مورد علاقه مشترک فرا گیران در بحث است . روش بحث گروهی برای افرادی قابل اجراست که جمعیتی بین ۶ تا ۲۰ نفر داشته باشند اما وقتی تعداد فرا گیران زیاد باشد به گروه های کوچکتر تقسیم می شوند معمولاً مربی موضوع یا مساله خاصی را مطرح می کند و فرا گیران درباره آن به بحث و اظهار نظر می پردازند و نتیجه می گیرند برخلاف روش سخنرانی در این روش فراگیران در فعالیتهای آموزشی فعالانه شرکت می کنند و مسئولیت یاد گیری را بر عهده می گیرند . آنان در ضمن مباحثه ، از دیدگاهها و نگرش های خود با ذکر دلایل متکی بر حقایق ، مفاهیم و اصول علمی دفاع می کنند . در اجرای صحیح بحث گروهی فرا گیران باید توانایی سازماندهی عقاید و دیدگاههای خود و انتقادات را داشته و در مقابل عکس العمل دیگران چه درست و چه نادرست بردبار باشند . به عبارت دیگر روش بحث گروهی روشی است که به فرا گیران فرصت می دهد تا نظرات ، عقاید و تجربیات خود را با دیگران در میان بگذارند و اندیشه های خود را با دلایل مستند بیان کنند . آمادگی مربی عاملی مهم در موفقیت این نوع آموزش است و باید منظور مشخصی از بحث مد نظر باشد . در هر جلسه اهداف بطور واضح ذکر شود تا فعالیت همه فرا گیران در راستای اهداف باشد . مربی باید برای جلوگیری از سردرگمی به نکات اصلی بحث توجه کافی داشته باشد . در این روش هر فراگیر می ممکن است بحث را به سمت نگرش های خود بکشد بنا بر این مربی باید بتواند تصمیم بگیرد و نگذارد بحث از مسیر خود خارج شود .

مزایا :

- ۱- فرا گیران می توانند در عقاید و تجربیات یکدیگر سهیم شوند .
- ۲- فرصتی فراهم می شود که فرا گیران خود را مورد ارزیابی قرار دهند .
- ۳- اعتماد به نفس در فرا گیران تقویت ، کنجکاوی ، نکته سنجی و روحیه بحث و گفتگو در آنها پدیدار می شود
- ۴- قدرت مدیریت و رهبری فرا گیران تقویت می گردد .
- ۵- در تقویت استدلال و اندیشه منظم بسیار مفید است .
- ۶- امکان گفت و شنود بین فرا گیران و مربی بوجود می آید .
- ۷- موضوع از دیدگاههای مختلف بررسی می شود .

محدودیت ها :

- ۱- روش اجرای آن در گروههای پر جمعیت مشکل است و به مهارت احتیاج دارد .
- ۲- اگر بحث گروهی درست سازمان نیابد و فرا گیران نقش خود را بخوبی ایفا نکنند نتیجه مفیدی بدست نمی آید .
- ۳- موضوعاتی را می توان بحث کرد که مورد علاقه تمام فرا گیران باشد .

روش اجرا :

در این روش نقش مربی به قرار زیر می باشد :

• ارائه مقدمات لازم :

شناسایی پیش نیاز فرا گیران و ایجاد انگیزه در آنان یکی از وظایف مهم مربی می باشد . برای اینکه بحث زودتر و بهتر به نتیجه برسد لازم است فرا گیران اطلاعات کافی در زمینه موضوع مورد بحث کسب کرده باشند بهتر است مربی در شروع آموزش با طرح چند سوال در زمینه مورد بحث اطلاعات فرا گیر را بسنجد و در صورتی که فرا گیران اطلاعات کافی راجع به موضوع مورد بحث نداشته باشند ، این کمبود را جبران کند

• طرح مسئله :

بعد از ارائه مقدمات ، موضوع بحث به شکل مسئله مطرح می شود و از فرا گیران خواسته می شود بعد از کمی تفکر نظر خود را بیان کنند .

• هدایت بحث :

مربی اولین پاسخ دهنده به موضوع را انتخاب و وقتی پاسخ ارائه شد نظر فرا گیران را می پرسد سپس ادامه بحث را به دست موافقین و مخالفین می سپارد . بهتر است مربی هم هادی بحث و هم ناظم جلسه باشد و به فرا گیران کمک نماید و در صورت انحراف بحث ، آنرا متوقف سازد .

• جمع بندی مطلب :

در نهایت مربی باید نتایج بحث را دوباره بازگو و جمع بندی کند و از فرا گیران بخواهد تا یاد داشت نمایند و اگر بحث نا تمام مانده در جلسه ای دیگر آنرا ادامه دهند .

ارزشیابی آموزشی

هدف ارزشیابی

هدف آموزش ایجاد تغییرات مطلوب در رفتار فرا گیر است. منظور از ارزشیابی آموزشی نیز سنجش میزان تغییرات حاصله در رفتار فرا گیران می باشد و بهترین شاخص برای تعیین کیفیت آموزش است با ارزشیابی آموزشی نیز میزان تحقق اهداف آموزشی را می سنجیم .

نظام ارزشیابی آموزشی دارای سه جزء اساسی است :

الف) تعیین اهداف ارزشیابی که همان میزان تحقق اهداف رفتاری پیش بینی شده است .
ب) انتخاب وسیله مناسب برای جمع آوری اطلاعات در مورد میزان تحقق اهداف آموزشی .
ج) تحلیل و تفسیر اطلاعات حاصله و استفاده از نتایج آن به منظور تعیین کیفیت آموزش .
دقت شود که هدف اصلی نظام ارزشیابی صرفاً اعالم قلوبی یا مردودی فرا گیران نیست بلکه بهبود کیفیت آموزش است .

انواع ارزشیابی :

الف) ارزشیابی تشخیصی

ب) ارزشیابی مرحله ای

ج) ارزشیابی نهایی (پایانی)

الف) ارزشیابی تشخیصی :

این نوع ارزشیابی به شکل آزمون ورودی و پیش آزمون انجام می شود .

آزمون ورودی :

که با انجام آن مشخص می شود فرا گیران از توانایی ، مهارت و دانش لازم جهت ورود به دوره آموزشی جدید برخوردار هستند یا خیر ؟

پیش آزمون : که با انجام آن مشخص می شود که فرا گیران در مورد محتوای آموزشی مورد تدریس چه مقدار دانش ، توانایی و حتی تجربه دارند این ارزشیابی نقطه حرکت در آموزش را به نشان می دهد به این صورت که دقت کنیم آموزشی را ارائه ندهیم که برای فرا گیران بسیار مشکل باشد مانند اینکه مربی بخواهد نقش و کار کرد سیستم ایمنی بدن را هنگام آلوده شدن به ویروس HIV تشریح کند ولی فرا گیران به دلایل مختلف نسبت به موضوع مسلط نباشند . با اجرای پیش آزمون مشخص می شود که آموزشگر می تواند پس از یک جلسه مقدماتی به اصل موضوع بپردازند .

ب) ارزشیابی مرحله ای :

این نوع ارزشیابی در طی فرآیند تدریس و آموزش به دفعات مکرر و به روشهای متنوع می تواند انجام گیرد تا مربی در جریان پیشرفت کار قرار گیرد و در صورت بروز هر گونه انحراف یا ضعفی در بخشهای مختلف فرآیند آموزش ، بتواند به موقع آنرا اصلاح و انرژی کمتری از دست دهد .

(ج) ارزشیابی نهایی (پایانی) :

این نوع ارزشیابی میزان پیشرفت فرا گیر را در پایان دوره می سنجد .
آزمونهایی که در این ارزشیابی به کار گرفته می شوند ، نمونه کاملی از محتوای دوره وهدفهای آموزشی در بر می گیرند .

فواید ارزشیابی :

- بار ارزشیابی می توان میزان رسیدن به اهداف را اندازه گیری کرد .
  - اشکالات و نواقص موجود در برنامه آموزش از نقطه نظر اهداف ، شیوه های آموزش ، مواد و وسایل آموزشی و عناصر دیرگ را مشخص نمود .
  - میزان آمادگی فرا گیران برای ورود به دوره های بعد را مشخص می کند .
  - کفایت ابزارهایی که در اندازه گیری پیشرفت فرا گیران مورد استفاده قرار گرفته اند مشخص می کند .
  - بر اساس ارزشیابی می توان هدفها وفعالیتهای برنامه آموزشی آینده را واقعی تر تنظیم کرد
  - میزان کارایی (Efficiency) و هزینه اثر بخشی (Cost-effectiveness) مشخص می شود
- در صورت ساده بودن شاخص های ارزشیابی ، آموزشگر قادر است که در کوتاهترین زمان ممکن به اطلاعات کامل و صحیح دست یابد .

زمان ارزشیابی :

- در ابتدای دوره
- درمیان دوره
- در پایان دوره (ارزشیابی نهایی)

ارزشیاب :

- آموزشگر
- مدیر برنامه یا مجریان طرح
- ارزشیاب خارجی

نکات قابل توجه :

۱- برقراری و حفظ ارتباط با کلاس

- توجه کلاس را جلب کنید . attention
- برقراری ارتباط چشمی با فرا گیران Eye contact
- آموزش رابه صورت یک فر آیند دو طرفه وکاملاً پویا وفعال در آورید .
- آگاهی داشتن از کم وکیف دانش ومعلومات فرا گیران .

۲- کنترل اعصاب و حفظ خونسردی

- آمادگی واحاطه کامل نسبت به موضوع یا موضوعات آموزش .
- تمرکز افکار
- تکرار خلاصه درس
- نقل مثال وداستانهای مرتبط با موضوعات آموزشی .
- شیوه وطرز بیان

۳- وضعیت ظاهری استاد

- وضع ظاهری استاد عامل مهمی است که تاثیر مستقیم بر روحیه دانشجویان ودرنهایت اثر بخشی تدریس دارد
- کنترل حرکات واشارات

۴- دوری از عادات ناپسند

(جویدن ناخه ، خمیازه کشیدن ، بد لباسی ، تحقیر دانشجو و ...)

۵- اشتیاق

(شور وشوق استاد وگرمی وحلاوت کلام او)

درس معلم از بود زمزمه محبتی

جمعه به مکتب آورد طفل گریز پارا

۶- رسایی وروانی سخن

- کیفیت صدا (زیر وبم بودن صدا) سعی کنید کلامی دلنشین داشته وضمن تنظیم تن صدای با تغییر آهنگ صدا خود آنرا از حالت یکنواختی خارج کنید تا از خستگی کلاس جلوگیری شود
- رسایی صدا (بلندی صدا)
- (تناسب رسایی صدا با وسعت کلاس)

۷- درک موضوع درس

- اجرای موفقیت آمیز یک برنامه آموزشی ، بستگی به درک شاگردان از مطالب آن دارد
- بطور کلی رعایت اصول مشخصی در کار تدریس می تواند میزان فهم دانش پژوهان را افزایش دهد . پاره از این اصول عبارتند از :

انتخاب کلمات :

برای جلب توجه بیشتر کلاس از کلمات و افعال پرمعنی استفاده کنید وبا بهره گیری از اصطلاحات توصیفی متعدد ، به تدریس رنگ و جلای خاصی ببخشید .

جمله سازی :

- گزینش کلمات زیبا و پر معنا و ترکیب بندی متناسب آنها در جمله اهمیت خاصی دارد . سعی کنید جملات شما کوتاه وبا معنی باشند وخاتمه آنها با تغییر تن صدا مشخص شود
- تلفظ و بیان صحیح کلمات
- تفکر در سخنوری
- عذر خواهی :
- پس از خاتمه تدریس ، آوردن هر نوع عذر و بهانه ای برای توجیه نامطلوب بودن ویا فقدان اطلاعات کافی در زمینه درس مردود است که باید جدا از آن پرهیز شود زیرا عذر خواهی در هر زمینه ای نشاندهنده ضعف تدریس بوده و موجب بر ملا شدن عیوب دیگری نیز که مورد توجه نبوده اند خواهد شد
- فراموش نکنیم که دوستان نیازی به عذر خواهی ندارند و خرده گیران نیز هیچگاه آنها را باور نخواهند نمود (که هر که بی هنر افتد به عیب کند)
- نگرش انتقادی :
- با پرس وجو از همکاران به نقاط ضعف خود در تدریس پی برده وضمن اندیشه و بررسی در شیوه های سخنرانی دیگران سعی نمائید هنر سخنوری خویش افزایش دهید

چند توصیه مهم در شیوه تدریس

- ۱- بیاد داشته باشید که آموزش یک فرآیند دوطرفه است ما یاد می‌دهیم و یاد می‌گیریم
- ۲- رابطه استاد و شاگردی نشانه انتقال یک سویه اطلاعات از معلم به فراگیر نیست
- ۳- پروسه آموزش یک جریان کاملاً دوستانه و مبتنی بر احترام متقابل است از اعمال روش‌های آموزشی استبدادی پرهیز کنید
- ۴- عدم موفقیت در آموزش اغلب بعلت نقص برنامه‌های آموزشی است. با ارزشیابی برنامه‌های اجرا شده و روشن ساختن موارد ضعف آن سعی کنید از خطاهای موجود در برنامه بکاهید.
- ۵- همواره بین محتوای آموزش و اندیشه و ذهنیت افراد یک تعامل و برخورد فعال وجود دارد هرچه میزان پذیرش مطالب آموزشی در ذهن بیشتر باشد موفقیت آموزش بیشتر خواهد بود.